

Hva teller når man teller?

PER HEITMANN,
seniorrådgiver, Universitetet i Oslo

MAGNUS OTTO RØNNINGEN,
rådgiver, Universitetet i Oslo

HERMAN STRØM,
rådgiver, Universitetet i Oslo
herman.strom@admin.uio.no

Et godt kunnskapsgrunnlag er essensielt for å utvikle publiseringsstrategier. Her har det tidligere vært store mangler i universitets- og høyskolesektoren. Ved Universitetet i Oslo (UiO) har vi nettopp utviklet en publiseringsanalyse med utgangspunkt i styrets forventninger om at «alle enheter skal ha en tydelig strategi for publisering. UiO skal prioritere publisering av høy kvalitet og publisering som bidrar til faglig fornyelse». Også Fagerbergutvalgets mandat som er å se på effektiviteten i det norske forsknings-systemet og foreslå eventuelle korrigerende tiltak, gjør det naturlig å studere publisering nærmere, et av de viktigste resultatene av forskningsaktivitet.

Ser vi på publikasjonspoeng ved norske universiteter i perioden 2006-2009, finner vi et gjennomsnitt pr. vitenskapelig årsverk på 0,87. UiO ligger 24 prosent over dette gjennomsnittet.

Universitetets publiseringsanalyse

Analysen er basert på publikasjonsdata i CRISTIN som inngår i beregningsgrunnlaget for den resultatbaserte omfordelingen (RBO) i finansieringssystemet for universiteter og høyskoler. Publikasjonspoeng er en vektet størrelse basert på hvert arbeidskombinasjon av forfatterandeler, publikasjonsform og kvalitetsnivå for publiseringskanal.

Vi bygger analysen på data fra perioden 2006-2009 og konsentrerer oss om gruppen førsteamanuensis/professor med ansettelse i minst tre av de fire årene. Disse står for 2/3 av UiOs publikasjonspoeng i perioden. Totalt dreier det seg om 1359 personer. 20 prosent av disse (de som har flest publikasjonspoeng) står bak 55 prosent av publikasjonspoengene. Gjennomsnittlig antall publikasjonspoeng pr. årsverk (der altså stillingsprosent er innregnet) er 1,37. Medianverdien er 0,94.

Vel halvparten (51 prosent) publiserer mindre enn gjennomsnittet. Det er betydelig flere enn de som publiserer over gjennomsnittet (27 prosent). Medianverdien ligger da også godt under gjennomsnittsverdien, som trekkes opp av personer med

høy publiseringsaktivitet. 13 prosent har ikke publikasjonspoeng. 12 prosent har publisert mer enn det dobbelte av gjennomsnittet. Kan det være at dette generelle publiseringsmønsteret har gyldighet ut over UiO?

Publikasjonspoeng er ikke alt

Det er grunn til å være forsiktig når det gjelder bruk av datamaterialet og de konklusjonene som tentativt kan trekkes. Fire av de viktigste forbeholdene er:

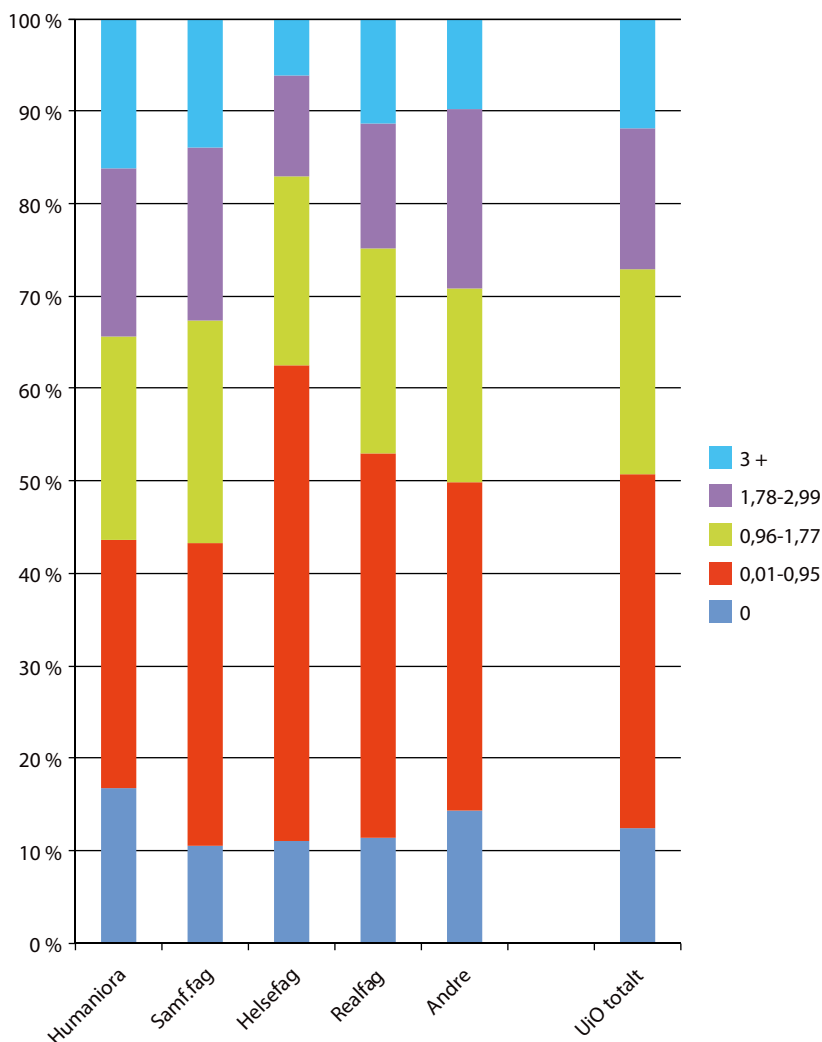
1. Publisering er et viktig resultat av forskning, men ikke det eneste. Vitenskapelig ansatte ved UiO har i tillegg en rekke andre oppgaver. Analysen gir

ikke grunnlag for å trekke noen som helst konklusjoner om i hvilken grad enkeltansatte, eller grupper av ansatte, gjør det de skal.

2. Noen typer publikasjoner (fagbok/lærebok) gir ikke publikasjonspoeng og er derfor ikke med i analysens datagrunnlag. Ansatte kan altså ha en betydelig publisering, men likevel bli definert som ikke-publiserende i denne analysen.
3. En del tellende publikasjoner faller utenfor datagrunnlaget på grunn av at UiO-adresse ikke er oppgitt i publikasjonen.
4. Det å telle publikasjonspoeng er ikke det samme som å måle kvalitet.

PUBLISERINGSMØNSTER ETTER FAGOMRÅDE

Førsteamanuenser/professorer gruppert etter antall publiseringspoeng pr. vitenskapelig årsverk 2006-2009.



“Det å telle publikasjonspoeng er ikke det samme som å måle kvalitet”

Figuren viser at antall publikasjonspoeng pr. vitenskapelig årsverk er ulikt fordelt innenfor fagområdene. De grønne feltene i figuren representerer UiOs gjennomsnittsverdier +/- 30 prosent.

Vi ser at humaniora har størst andel både av de uten publikasjonspoeng og de mest-publiserende. Helsefagene har størst andel av de som publiserer mindre enn 70 prosent av gjennomsnittsverdien. Det er også helsefagene som har den laveste andelen personer som publiserer mer enn 30 prosent over gjennomsnittet. Denne observasjonen kan også i noen grad skyldes adresseringsproblematikk i grenseflaten mellom universitet og sykehus.

Myten om at tellekantsystemet favoriserer helse- og realfagene kan være nettopp det – en myte.

Alt er ikke likt

Det er ikke store kjønnsforskjeller når det gjelder publikasjonspoeng generelt. Men på nivå 2 (dvs. de presumptivt 20 prosent høyest rangerte publikasjonskanalene) ser vi at menn gjennomgående har flere publikasjonspoeng enn kvinner. Siden uttellingen pr. publikasjon er større på nivå 2 enn på nivå 1, må det bety at kvinner jevnt over har et minst like høyt publikasjonsvolum (antall) som menn. Det er videre en klar tendens til at menn er overrepresentert både i den gruppen som har flest publikasjonspoeng, og i gruppen som ikke har noen i det hele tatt.

Publisering på nivå 2 kombinerer både et internasjonalt og et kvalitetsmessig perspektiv. I noen få tilfeller er det en faglig diskusjon om hvorvidt en konkret publikasjonskanal hører hjemme på nivå 1 eller 2. På aggregert nivå er det likevel udiskutabelt at nivå 2-kanalene representerer høyere kvalitet enn nivå 1-kanalene. 565 personer (42 prosent) har ingen publisering på nivå 2. 105 personer (8 prosent) har 8 publikasjonspoeng eller mer på nivå 2. Få personer står altså for en svært stor andel av UiOs publikasjonspoeng på nivå 2.

Publiseringsdataene viser tydelige forskjeller i publiseringsmønsteret mellom de to faglige hovedtradisjonene – real- og helsefag (MedNat) på den ene sida og humaniora/samfunnsfag (HumSam) på den andre.

- På grunn av utstrakt grad av samarbeid i faggrupper vil det stort sett være mye hyppigere sampublisering innenfor MedNat-miljøene. Det ligger altså flere publikasjoner bak hvert publikasjonspoeng innenfor MedNat enn innenfor HumSam.
- Vi finner en tydelig positiv sammenheng mellom publisering og veiledning av ph.d.-kandidater innenfor MedNat. Tilsvarende sammenheng kan ikke observeres ved HumSam.
- Nøyaktig samme tendens gjør seg gjeldende også når vi ser på eksterne prosjektmidler fra Forskningsrådet og publikasjonspoeng. Det er en tydelig positiv sammenheng innenfor MedNat, men ikke innenfor HumSam.

En institusjon – ulike utfordringer

Vi har sett på to eksempelinstitutter som tilhører ulike faglige tradisjoner og har om lag like mange ansatte.

Institutt A publiserer totalt sett litt mer enn gjennomsnittet for UiO, men ligger akkurat på gjennomsnittet på nivå 2.

“Myten om at tellekantsystemet favoriserer helse- og realfagene kan være nettopp det – en myte”

25 prosent av personene har ingen publikasjonspoeng overhodet i den undersøkte fireårsperioden, og 60 prosent har ingen publikasjonspoeng på nivå 2. 10 prosent av personene står for oppunder 40 prosent av de totale publikasjonspoengene. De fra 60 år og oppover har knapt publikasjonspoeng i det hele tatt, og forskjellen mellom menn og kvinner når det gjelder publisering er relativt store – på nivå 2 har menn 50 prosent flere publikasjonspoeng pr. årsverk enn kvinner. To områder som dette instituttet særlig bør være oppmerksom på, er:

1. Tiltak for at flere publiserer bør vurderes.
2. Tiltak for mer publisering på nivå 2 bør vurderes, kanskje også kjønns-spesifikke tiltak.

Institutt B publiserer betydelig mer enn gjennomsnittet for UiO, særlig på nivå 2. Alle personer har publikasjonspoeng (90 prosent har det også på nivå 2), men også her står 10 prosent av personene for nærmere 40 prosent av de totale publikasjonspoengene. Aldersgruppen 50-59 år har dobbelt så mange publikasjonspoeng pr. årsverk som aldersgruppen 40-49 år. Også de over 60 år publiserer mye. Ett område for tiltak peker seg ut:

- Tiltak for å øke publiseringen blant 40-åringene bør vurderes.

En felles utfordring for enkelte fagmiljøer ved UiO er at noen få personer (til dels over 60 år) står for store andeler av publikasjonspoengene. Det er en styrke for universitetet å ha slike fremragende vitenskapelig ansatte, men finnes det planer i fagmiljøene for hva man vil gjøre når disse pensjonerer seg?

Hva kan dette brukes til?

Denne typen oversikter omkring publiseringsmønster vil kunne anvendes av fagmiljøene til å drøfte forventninger til og vilkår for publisering.

Analysene gir samfunnet innsikt i virksomheten og kan gi institusjonene viktig informasjon om utvikling over tid.

Men det er helt avgjørende når man måler og veier, at man også har tanke for alle andre oppgaver som ikke kan måles så lett. Man må dessuten passe på at ikke kvantitet fortrenger kvalitet. Og så må man være klar over hva som teller når man teller. ☹

Artikkelen bygger på saksframlegg til universitetsstyret ved Universitetet i Oslo 1. mars 2011.